

УДК. 631.155 : 633.1

РОЛЬ СОРТУ В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Р.М.СКУПСЬКИЙ – Миколаївський ДАУ

Рушійною силою наукового і технічного прогресу в насінництві є проблеми, пов'язані з незабезпеченістю суспільства зерном, що й стимулює пошук резервів розвитку галузі.

Останнім часом розвиток зернового господарства пов'язували з широко-масштабним впровадженням інтенсивних технологій і збільшенням рівня урожайності за рахунок добрив, гербіцидів, сільськогосподарських машин [2]. Це призвело до збільшення ресурсомісткості інтенсивних технологій відносно традиційних. Проте причини організаційного характеру, не комплексне ресурсозабезпечення сьогодення, недостатня якість посівних і сортових властивостей насіння зумовили відставання приросту врожаїв від зростання затрат, в результаті чого залишилася тенденція до підвищення собівартості зерна. Така ситуація не є перспективною, оскільки низька окупність додаткових капіталовкладень обмежує можливості розширеного відтворення. Отже, інтенсифікація зернового виробництва і ресурсозбереження на сучасному етапі розвитку АПК стали взаємопов'язаними проблемами.

Характеризуючи роль різних факторів виробництва, М.І.Федоров (1980) за низького рівня інтенсивності пріоритетну роль віддає природним, при середньому – нарівні природним і агротехнічним, при високому – агротехнічним і біологічним [1]. А тому, аналізуючи все зростаюче значення біологічних факторів виробництва в умовах інтенсифікації слід зазначити, що єдиним засобом, який суттєво впливає на урожайність, залишається сорт.

Вплив основних факторів на приріст урожайності, хоча дещо й умовно, але можливо визначити. Складність визначення зумовлюється тим, що кожен з факторів проявляється у тісній взаємодії з іншим, а не окремо (рис.1).

За даними літературних джерел, частка сортової селекції у підвищенні врожайності зернових культур країн Західної Європи за останні 30 – 35 років досягає у виробництві озимої пшениці до 60%, ярої пшениці – 20, ярого ячменю – 55, кукурудзи – до 80 % [3].

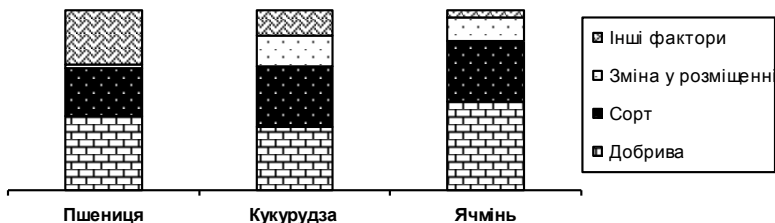

Рис.1. Питома вага окремих факторів виробництва в збільшенні врожайності (США), %

Сорт як біологічний фактор не стоїть у загальному ряду засобів агропромислового виробництва, які застосовують у вирощуванні польових культур (земля, техніка, добрива, засоби захисту рослин, тощо), а є складовою системи взаємозв'язків численних природних і економічних факторів (рис. 2).

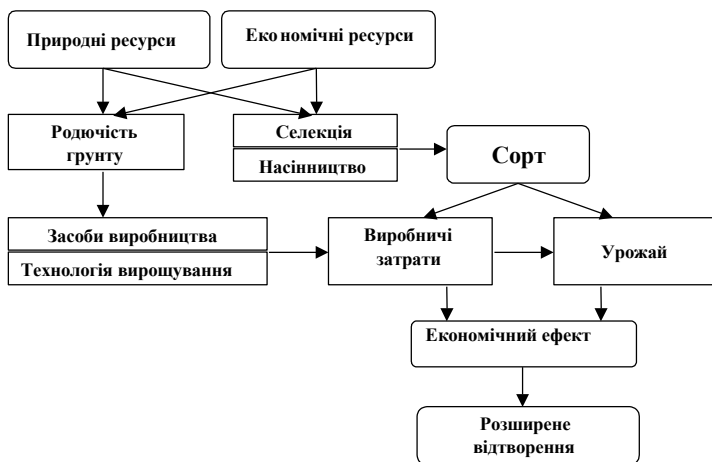

Рисунок 2. Сорт у системі ефективного виробництва зерна

Селекція, оволодівши найновішими методами вдосконалення біологічних і господарських властивостей культурних рослин, має можливість створювати сорти (гібриди) з заданими властивостями, орієнтуючись на конкретні потреби суспільства і умови виробництва. На жаль, селекція і виробництво розвиваються різними темпами. Створюючи сорти з високим генетичним потенціалом продук-

тивності, селекція значно випереджає практику, яка ще не в змозі створити відповідні можливості реалізації цього потенціалу за існуючого рівня інтенсивності виробництва господарств [1]. Так, за даними фахівців генетичний потенціал раніше створених сортів на практиці використовується в межах 30-50 %. Решта невикористаного потенціалу продуктивності сорту, складає вагомий резерв впливу на зростання рівня урожайності вирощуваних культур, зокрема зернових. Але слід зазначити, що це не повинно зводитись до висновку про недоцільність подальшого розвитку селекції як науки про сорт.

За умов становлення ринкової економіки та послідовного зростання інтенсифікації виробництва, впровадження сортів з вищим потенціалом продуктивності, кращими технологічними характеристиками зумовлює відповідне зростання виходу валової продукції на одиницю площі й одиницю виробничих затрат.

Згідно з висновками світових експертів Україна на сьогодні володіє найкращими сортовими ресурсами у Східній Європі [2], роль яких особливо проявляється у доборі сортового складу зернових культур, адаптованого до регіональних особливостей вирощування. Сортовий склад посівів кожного року формується, виходячи із зареєстрованих і перспективних сортів і гібридів, але кожен виробник використовує лише частину з них, враховуючи темпи розвитку виробництва і зміни у попиту на зерно різної якості. Цінність сорту визначається як агрономічними, так і економічними ознаками. До перших відносять – пристосованість до певних ґрунтово-кліматичних умов, коефіцієнт адаптованості, тривалість вегетаційного періоду, придатність до технологій, стійкість проти хвороб, до других – характеристики врожаю як споживчої вартості, як сировини для переробної промисловості.

Миколаївська область відноситься до регіону з недостатньою вологозабезпеченістю та безсніжними зимами. Рівень адаптованості сортів зернових культур до таких умов визначають такі властивості, як посухостійкість, стійкість проти бурої іржі, сажки, борошнистої роси та інших хвороб, проти обсіпання та вилягання (для ярих), а також морозостійкість (для озимих).

На основі вище зазначеного, сортова структура насінневих посівів озимої пшениці (рис.3) в середньому за 2000-2001 рр. в основному була представлена такими сортами, як Альбатрос одеський (22,5 тис.га), Юна (13,7 тис.га), Одеська 265 (8,3 тис.га), Струмок (8,7 тис.га), Українка одеська (8,4 тис.га), Тіра (5,8 тис.га), Федорівка (4,9 тис.га).

Рисунок 3. Питома вага сортів озимої пшениці в структурі насінневих посівів Миколаївської області (за даними Миколаївської облдержнасінінспекції), %

Сортовий склад насінневих посівів озимого ячменю Миколаївської області в останні роки визначають сорти – Росава (21,6 тис.га), Основа (3,2 тис.га), Тамань (1,4 тис.га), для ярого ячменю - Прерія (48,3 тис.га), Дерибас (5,3 тис.га), для вівсу – Скаун (1,5 тис.га), Чернігівське 27 (0,3 тис.га), для проса – Миронівське 51 (1,0 тис.га), Старт (0,8 тис.га). Слід зауважити, що основний сортовий склад зернових колосових культур півдня України представляють сорти створені на базі Українського селекційно-генетичного інституту УААН (м. Одеса).

Оскільки гібриди кукурудзи забезпечують значно вищий рівень урожайності порівняно сортів, то насінневі посіви області ними і представлені. Найбільшого ж використання набули – Дніпровський 310 МВ (12,8 % насінневих посівів), Дніпровський 273 АМВ (5,5 %), Кулон МВ (3,1 %), а також сорт Одеський 10 (17,0 %).

Разом з тим, в обґрунтуванні оптимальної сортової структури повинен залишатись простір для коригування спрямованості сортової політики, який забезпечить гнучке реагування на погодні умови, зміни кон'юнктури ринку зерна, внутрішньогосподарські потреби тощо [1].

Питання сортового добору для певних умов виробництва є вагомим важелем у підвищенні ефективності зернового господарства. Обґрунтована ж сортова структура виробничих посівів повинна базуватись на результатах оцінки економічної ефективності сортів (гібридів), головним завданням якої є – визначення забезпечуваного ними продуктивного використання природних та економічних ресурсів.

Література:

1. Бакай С.С.Інтенсивне насінництво зернових культур. - К.: Урожай, 1992 р. - 184 с.
2. Закаличная А.К. Сорт - важный фактор в повышении производства продукции растениеводства. //Науч. труды Крымского ГАУ. Сельхоз. науки. Вып. 62. - Сиферополь, 1999.
3. Омеляненко Г.Г. Роль сорту і насінництва у розвитку зернового виробництва в Україні // Економіка АПК. - 2001. - №9. - с. 14.

УДК: 658:338.24

ABC – АНАЛІЗ

М.П.КРАСНИЦЬКА – пошукувач, Херсонський ДАУ

ABC – аналіз є найбільш поширеним методом, що застосовується в контролінзі матеріальних потоків. ABC – аналіз розподіляє об'єкти за класами залежно від їх відносного значення.

Застосування ABC – аналізу рекомендується використовувати в тому випадку, якщо потік надлишкової інформації, що надходить, більш не контролюється через важкооглядності, і дані на основі цієї інформації у зв'язку з відсутністю їхнього короткого викладу були недостатньо оцінені, у цьому випадку виникає небезпека ухвалення неправильного рішення.

ABC – аналіз полягає у виявленні та оцінюванні кількісних знань не багатьох величин, частка яких у загальній сукупності вартісних показників найбільша. Завдяки цьому вдається сконцентрувати увагу на пріоритетних напрямках зниження собівартості продукції, а також визначити реальні шляхи підвищення обсягів реалізації.

У структурі собівартості продукції найвагоміша частка припадає на витрати з придбання сировини й матеріалів. Найбільші резерви зниження витрат за елементом статей можуть бути виявлені під час аналізу. Щоб розкрити резерви, складають перелік відповідних заходів:

- якомога точніше оцінювання втрат сировини (матеріалів) на кожній стадії виробництва;
- мінімізація втрат якості сировини (матеріалів);
- обчислення норм витрат за методом нуль-базис бюджетування;
- добір економічних технологій;
- оптимізація запасів;
- переговори з постачальниками щодо зниження закупівель-